

Sororitat republicana

El Centre Femení de Cultura i Esport de Torroella de Montgrí, pioner a les comarques gironines dels anys trenta

La mestra Rita Vallespí Torrent, ànima de l'entitat

“Relativament en molt pocs anys la causa feminista, que no vol dir precisament conversió de les dones en homenots amb faldilles, ha guanyat tant terreny, que avui la dona en tots els països que volen preciar-se de liberals, gaudeix dels mateixos drets que l'home.” Rita Vallespí i Torrent, filla gran del músic torroellenc Joaquim Vallespí, va escriure aquest article, clarament feminista, a la revista Emporion de Torroella de Montgrí el 10 de gener del 1932. Amb el títol “Els nostres drets i els nostres deures” i publicat nou mesos després de la proclamació de la República, es feia un clam a la cultura com a eina igualitària. Rita Vallespí havia estudiat magisteri a l'Escola Normal de Girona i el seu perfil exemplifica la petjada que va suposar el moviment pedagògic de la República; també per a les dones, la professió de mestra esdevé un element alliberador.

L'impulsor de la reedició digital d'Emporion, des del 2005 i estudiós de Torroella de Montgrí, Jaume Bassa Pasqual, va fixar-se en l'article de Rita Vallespí que es publica just en el primer número de la segona etapa de la revista local, després de la seva represa, un cop acabada la dictadura de Primo de Rivera. “Entre els anys 1932 i 1934, la Rita Vallespí escriu més articles defensant la posició feminista i provoca un cert debat en el poble, amb algunes rèpliques de gent amb certa posició i que no combreguen amb les seves idees”, recorda Bassa, que ha fet un exhaustiu seguiment a l'hemeroteca. Explica que es defineix a favor de Vallespí el que serà alcalde d'Esquerra, Pere Vicens, que serà empresonat el 1934 pels Fets d'Octubre.

A la casa de Rita Vallespí s'hi respirava molta cultura, recorda Bassa: “El seu pare era l'ànima de la cobla Montgrins i ella devia tenir uns deu anys quan Torroella viu el seu moment de màxima esplendor amb l'orfeó, l'ateneu i el teatre impulsats pel mestre Pere Blasi i el mossèn Francesc Viver.” L'entorn en què creix Vallespí és propici a les idees progressistes amb relació a les dones, que també les comparteix amb una altra mestra torroellenca, Maria Negra. Bassa també ha investigat el relat vital de Negra, que com a escolar participa en el congrés d'esperanto que s'organitza a Girona el 29 d'octubre del 1921. Les dues impulsen el 1932 una associació de dones que anomenen Centre Femení de Cultura. No ho tenen fàcil. Així, Maria Negra escriu un article el 24 d'abril del 1932, “Volem comprensió”, en què deixa clar que no els mou la política sinó que les dones siguin “consciències fortes al mateix temps que completament lliures i capaces” a través de l'educació i la cultura. I posa un ultimàtum: diu que dimitirà “el dia que hi hagi algú que intenti afiliar la societat a un partit determinat”. I recorda, al lector home, que no ha de témer ni acovardir-se d'aquest “afany de les dones” per “ser útils a la societat”. Van haver d'afegir l'“Esport” al nom de l'entitat perquè el FC Montgrí els ajudés econòmicament. Entre les activitats que van fer hi ha una exhibició de bàsquet, el maig del 1933, i vetllades teatrals a l'Ateneu Montgrí. L'associació es va mantenir activa fins que les seves dues impulsores van marxar de Torroella perquè van obtenir plaça de mestra a Barcelona, en el cas de Rita Vallespí, i a Vilavenut, Maria Negra. La seva desvinculació del poble va fer que el Centre perdés el tarannà progressista i que s'acabés dissolent el 1934. Amb la repressió franquista, Rita Vallespí va ser depurada. No va poder tornar a exercir de mestra fins al 1944, a l'Escala.

El Centre Femení de Cultura i Esport torroellenc és l'únic de què, sense finalitats polítiques, se'n te constància a les comarques gironines dels anys trenta. En certa manera s'emmiralla en l'esperit d'institucions femenines com el Lyceum Club o el Club Femení d'Esports de Barcelona. Estan pensats com a centres culturals per formar les dones, però també són la porta d'entrada a la vida pública. “És el moment dels clubs, dels ateneus, de tot allò

que permeti a la dona d'adquirir o de practicar allò que l'acostumi al debat, a la intervenció directa i personalitzada", destacava la presidenta del Lyceum Club, Carme Montoriol, a La Rambla el 9 de gener del 1933.

L'últim escrit a l'hemeroteca de Rita Vallespí és al llibre de la festa major de Torroella del 1985 evocant els records familiars i dels Montgrins.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 02-08-2021, Pàgina 18

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/2008795-sororitat-republicana.html>